

Віктор Горобець

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Новий випуск альманаху «Соціум» продовжує започаткований у минулому році цикл тематичних збірок, присвячених дослідженню побутування в історичному просторі Середньовіччя та раннього Нового часу певних знакових соціокультурних явищ і феноменів. І якщо минулого разу розмова точилась навколо понять «вірності» та «зради», то цього разу в центрі уваги перебуває явище соціального конфлікту в його різноманітних проявах і масштабах, а також способах поладження чи консервування.

Обираючи предмет наукового обговорення, редакційна колегія виходила з методологічного бачення соціокультурної суті конфлікту не як конфронтаційного й обов'язково деструктивного відхилення від нормативного гармонійного способу співіснування людських спільнот, а як так само нормального – лише дещо специфічного – механізму суспільного розвитку, що на певних стадіях буття соціумів виступає чи не єдиним адекватним і, що важливо, перспективним шляхом для просування вперед.

У зв'язку з цим для нас визначальним було трактування соціального конфлікту, запропоноване відомим американським соціологом Льюїсом Козером (Lewis Alfred Coser), котрий тлумачив його передовсім як боротьбу за цінності, претензії на статус, владу і ресурси; а також – своєрідний механізм пристосування існуючих норм взаємовідносин соціуму до нових умов, спосіб актуалізації вже прийнятих способів поведінки чи вироблення нових¹.

Годі говорити, що в такому сенсі соціальний конфлікт виступає не лише невід'ємною складовою історії людських спільнот, але й важливим маркером процесу визрівання якісних змін у їхньому середовищі, насамперед у характері взаємовідносин між окремими соціальними групами, станами, класами. Сама наявність феномену соціального конфлікту свідчить про життєздатність суспільного організму, його спроможність до самооновлення і розвитку.

Основу цього тематичного випуску альманаху складають доповіді, виголошені на організованому Центром досліджень проблем соціальної історії Інституту історії України НАН України та історичним факультетом Рівненського

¹ *Козер Л.* Функции социального конфликта / Перевод с английского языка О. Назаровой; под общей ред. Л.Г. Ионина. М., 2000.

державного гуманітарного університету спільно з Рівненським славістичним університетом міжнародному науковому семінарі «Конфлікт та порозуміння у сприйнятті середньовічного і ранньомодерного соціумів», що у жовтні 2005 р. відбувся в містах Рівне та Острозі.

Як завжди, цікаві дискусії, що супроводжували виголошення на семінарі доповідей, значно розширили коло актуалізованих у них проблем. Крім того, до тематичного збірника увійшов і ряд нових матеріалів, надісланих уже по завершенню його роботи.

Нескладно помітити, що представлені в альманасі дослідження торкаються доволі широкого кола проблем, пов'язаних із зародженням, ескалацією та розв'язанням соціальних конфліктів у середньовічну та ранньомодерну добу, способами поладження суперечностей, притаманних тим чи іншим історичним спільнотам. Заторкнуті проблеми, як бачимо, належать до різних сфер суспільного життя: взаємин міжстанових і внутрішньостанових, міжетнічних і міжконфесійних, родинних і приятельських. Їх розгляд загалом переконує у слушності трактування суті конфлікту як вияву розвитку людських спільнот. Байдуже, чи йдеться про розвиток державних і політичних організмів, чи певних соціальних спільнот і мікроспільнот, чи навіть окремо взятої родини.

Втім, ознайомившись із запропонованими матеріалами, не можна не зауважити й той факт, що у більшості з них все ж ідеться переважно про конфлікт як про певний казус чи, в ліпшому випадку, набір типологічно споріднених казусів, а не як окреме соціокультурне явище. Відтак і розмова, започаткована на семінарі й продовжена на сторінках альманаху, має сприйматись відповідно – не як вирішення важливої наукової проблеми, а лише як початок її фахового обговорення та, що найголовніше, запрошення зацікавлених осіб до продовження дискусії. Місце для оприлюднення думок з цього приводу редакційна колегія альманаху з готовністю надасть у наступних випусках «Соціуму».